

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

"Vreugde in beproevingen"

"Acht het voor grote vreugde, mijne broeders, wanneer gij in velerlei verzoeken valt; wetende dat de beproeving uws geloofs lijdzaamheid werkt".

Jakobus 1:2 en 3

O, wat hadden die Joden-christenen, waaraan Jakobus deze brief schreef, het toch ontzaglijk moeilijk! In armoede en vreselijke onderdrukking verkeerden zij buiten de grenzen van hun eigen vaderland, in de vreemde, in de 'verstrooing'. Jakobus noemt die bijzondere omstandigheden concreet: 'verzoeken'. Verzoeken van de satan, die die moeilijke wegen en omstandigheden gretig aangrijpt om hen te verzoeken, om hen te verleiden, om te proberen hen tot opstand tegen God aan te zetten en hen te doen vallen in de strikken van de zonde.

Die duivel is toch zo listig. Hij weet precies de zwakke plekken en tijden aan te grijpen voor zijn verzoekende verleidingen! Ja, dat is de bedoeling van de satan! Maar de bedoeling van de Heere met die moeilijke wegen is geheel anders. Van Zijn kant gezien zijn dat namelijk geen verzoeken (de Heere verzoekt niemand om tot zonde te brengen!) maar beproevingen! De Heere wil die moeilijkheden gebruiken als een smeltkroes der beproeving waarin het goud des geloofs gelouterd, gezuiverd wordt. Waardoor uitkomt wat van dat geloof echt is en wat slechts schijn is.

Die beproevingen zijn o zo nodig, en bovendien zo heilzaam. Want hoe moeilijk die gelovigen het in die beproeving ook hebben, toch worden zij er uiteindelijk alleen maar beter van. Dat mogen ze toch weten. Weten, niet alleen met hun verstand, maar bij

ervaring, bij ondervinding!

"Wetende dat de beproeving uws geloofs lijdzaamheid werkt". Dat is toch de vrucht – de rijke vrucht – die die beproeving uitwerkt: lijdzaamheid! Wat is dat, lijdzaamheid? Dat is geen lijdelijkheid, niet een soort lijdelijk afwachten van, en een doffe berusting in wat mij overkomt! Neen, lijdzaamheid is 'stil zijn onder God', in God, en van daaruit volharden in het gelovig vertrouwen op God. En dat is nu wat de beproevingen uitwerken. Door die beproevingen worden Gods kinderen al nader aan de Heere verbonden en leren ze almeer volharden in het vertrouwen op Hem. Daarom zijn ook de moeilijke tijden – de tijden van beproevingen – lang niet altijd de slechtste voor het geestelijk leven. En daarom zegt Jakobus ook: "Acht het voor grote (eigenlijk staat er 'enkel') vreugde, wanneer gij in velerlei verzoeken valt!" Neen, we behoeven niet blij en verheugd te zijn met en over die moeilijke wegen als zodanig. Integendeel. Maar 'vreugde' omdat de Heere die wil gebruiken als beproeving om ons te louteren en al nader in volharding aan Hem te verbinden!

Vreugde over de beproevingen. Ja, die is er, hoe vreemd het ook klinkt! Dan horen we Paulus 'roemen' in de verdrukkingen; dan horen we hem in Filippi's gevangenis zelfs Gode lofzingen in de nacht!

Ook nu worden Gods kinderen nog beproefd. O, hoe heet kan die oven der beproeving soms gestookt worden en hoe moeilijk kunnen zij het dan hebben in zulke zware wegen.

De Heere kan daartoe velerlei wegen inschakelen; wegen van tegenslagen, van teleurstellingen, van moeite, van verdriet, van rouw...

Hoe moeilijk dan, vooral als de satan alles aangrijpt om hen te verzoeken. Wat kan het stormen in het onrustige hart van Gods kind...

Maar hoe rijk als ze dan eens mogen zien en ervaren dat het beproevingen, liefdevolle beproevingen zijn, die lijdzaamheid, die volharding uitwerken 'Dan wordt de roede zelfs gekust, en de onderwerping geeft hem rust.'

Dan mogen ze wel eens psalmen zingen in de nacht! Dan is het goed voor hen verdrukt te zijn geweest.

"Zalig is de man die verzoeking verdraagt; want als hij beproefd zal geweest zijn zal hij de kroon des levens ontvangen, welke de Heere beloofd heeft dengenen die Hem liefhebben."

U ook? Acht het dan maar grote vreugde, wanneer gij in velerlei verzoeken valt, wetende dat de beproeving uws geloofs lijdzaamheid werkt.

En zing dan maar, ook al is het hart in een weg van tranen:

'k Zal Zijn lof – zelfs in de nacht – zingen, daar ik Hem verwacht, en mijn hart, wat mij moog' treffen, tot de God mijns levens heffen.

Ds. G. Bouw

Van de administratie

Hoewel het midden in de vakantietijd is, mochten wij de afgelopen drie weken zes nieuwe abonnees verwelkomen. Tevens werd er aan overbetalingen een bedrag ontvangen van f.210,- en kwam er op de bankrekening van de school in Dundas een bedrag binnen van f. 1.000,- afkomstig van de Chr. Geref. Kerk te Vianen.

Voor alle ontvangen giften en nieuwe abonnees zeggen wij u hartelijk dank. Met vriendelijke groeten,

P.J. Boers

Van de redactie

Inhoud

In deze aflevering van ons blad treft u een meditatie aan van Ds. G. Bouw over Jakobus 1:2 en 3. Verder de gebruikelijke vervolgartikelen.

Br. P. Versluis vermist

Van een wandeling in de bergen van Oostenrijk op 18 juli 2000 is br. Versluis niet teruggekeerd. Dagen van onzekerheid volgden voor de familie en alle betrokkenen. Er is intensief naar hem gezocht, maar hij werd niet gevonden. Het wordt uitgesloten geacht dat hij nog levend zou kunnen worden aangetroffen. Wanneer u dit leest is er een herdenkingsdienst gehouden te Leerdam waarin Ds. A.K. Wallet is voorgegaan. Br. Versluis laat een grote lege plaats achter. Dit betreft uiteraard allereerst zijn gezin en direc-

te familiekring. Br. Versluis was ook ouderling in Leerdam. Hij genoot vooral bekendheid als jeugdwerkadviseur van het L.C.J. In het begin van dit jaar publiceerde hij het mooie boekje "Spoor-loos?" ten dienste van de communicatie van de bijbelse boodschap naar jongeren in onze postmoderne samenleving. We leven met het gezin Versluis mee en wensen van harte de nabijheid des Heeren toe in de toekomst. Moge de Heere ook heel de familiekring sterken. Met name naar onze jeugd gaat van dit gebeuren een krachtige roepstem uit: Gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap. Zoekt den HEERE terwijl Hij te vinden is, roept Hem aan terwijl Hij nabij is.

Verschijningsdata

In verband met de zomertijd zullen D.V. de volgende afleveringen van ons blad verschijnen op donderdag 7 september en vanaf donderdag 21 september weer elke veertien dagen. In verband met onze verhuizing naar Urk en een week van afwezigheid wil ik de scribenten vriendelijk verzoeken de kopij voor het nummer van 7 september uiterlijk 24 augustus ingeleverd te hebben.

Ontmoetingsdag Urk

D.V. 23 september in het kerkgebouw "De Schuilplaats" zal de volgende ont-

moetingsdag worden gehouden. We geven u deze datum vast door en hopen in het volgende nummer van ons blad de sprekers door te geven.

Fam. ds. J. Veenendaal

Met ingang van 7 augustus is het nieuwe adres: Lage Engweg 6, 3882 BD Putten, Tel. 0341-356643

Barendrecht - Urk

Ondergetekende zal D.V. zondag 20 augustus in de middagdienst die begint om vijf uur afscheid nemen van de kerkenraad en de gemeente van Barendrecht en zal D.V. zaterdag 9 september bevestigd worden als 2e predikant van de Christelijke Gereformeerde kerk "Eben-Haëzer" te Urk. De dienst begint om 14.30 uur en wordt gehouden in de "Eben-Haëzerkerk", Almerelaan 1 te Urk. De bevestiging zal geschieden door Ds. M.C. Tanis. Na de dienst is er gelegenheid om de fam. Van Heteren te ontmoeten in een van de zalen van partycentrum "De Koningshof", Richel 2 te Urk. Tevens kunt u dan een kop koffie drinken en gebruik maken van de broodmaaltijd.

Met ingang van 23 augustus D.V. is het nieuwe adres van de fam. Ds. A. van Heteren:

Vlaak 10, 8321 VK Urk.

AvH.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk. Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, telefoon 0180-613069.

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk.
Telefoon: 0184-669116.
postrek. 70.43.50 t.n.v. Stichting Bewaar het Pand te Streefkerk.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar.
Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.
Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm.
Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op groot-letter of via de Electronische Postbus. Informatie en opgave: CBB, Christelijk Bibliotheek voor Blinden en Slechtienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

Doorgaan, maar het oog naar Boven (20)

Dit kon van Nehemia gezegd worden. Zijn leven werd er door beheerst. Is dit ook bij ons het geval? Onze positie is niet gelijk aan die van Nehemia, maar de Heere heeft ons een plaats gegeven in het leven. Het kan zelfs een zeer belangrijke zijn. En hoe wordt die vervuld? Voor ons leven en de plaats in de samenleving is het nodig dat we de levenshouding van Nehemia op ons laten inwerken. Steeds was hij aan de slag, maar de tegenkanting ontbrak niet. Zijn vijanden zaten niet stil. Drie keer had men geprobeerd om het werk tegen te houden, maar dit was mislukt. Van opgeven was echter geen sprake, men ging door. Een vierde poging werd gedaan. Ook nu werd het verzoek afgeslagen. Nehemia wankelde niet, hij bleef vastberaden.

Een voorbeeld voor vandaag. Na herhaalde verzoeken kan men overstag gaan. Het kan komen tot samenspreking. Hele gesprekken worden gevoerd over Gods Woord en de belij-

denis, over de vrouw in het ambt, over liturgische wijzigingen. En wat kan het vervolg zijn? De vorige eeuw laat het zien. verruiming of veranderingen zijn er gekomen. Men ging spreken van verbeteringen. Het zou leiden tot verrijking van het gemeentelijk leven, maar de praktijk laat zien dat het niet heeft geleid tot groei en bloei. Zelfs het tegendeel. Laten we ook als kerk werkelijkheden die duidelijk zichtbaar zijn niet voorbijgaan, want dan misleiden we onszelf. We zijn niet gebaat met allerlei vernieuwingen, maar met stevige fundatie van Schrift, belijdenis en het boek der psalmen, en zo de prediking. Dit werd bemerkt in onze kerken. Het was ook de kracht en de sterkte in de oorlogsjaren. Van onze kerken ging veel uit. Het geestelijk gehalte was niet gering. Nu moet gezegd worden: Kerk, let op uw zaak! Geen naam in het vaandel, maar een levensnaam: christelijk gereformeerd. Laat dit overkomen bij onze jongeren.

Bij Nehemia was geen starheid, maar heilig conservatisme. Het afslaan van alle verzoeken getuigt ervan. Hij kreeg nadien nog meer te verduren. Sanballat stuurde nu een brief. Een open brief. Wie het wilde, kon hem lezen en weten, hoe goed Sanballat het met Nehemia meende. Nehemia kreeg te horen wat hem boven het hoofd hing. Met nadruk stond in de brief dat het gerucht rondging dat Nehemia zich tot koning over Juda wilde laten uitroepen. Nehemia zou zelfs profeten hebben aangesteld om zijn kroning in Gods Naam aan het volk te presenteren. Zeker zou dit de Perzische koning ter ore komen en deze zou het uitleggen als een poging tot opstand. De gevolgen daarvan zouden vreselijk zijn. Het hele werk zou als een kaartenhuis in elkaar storten. Dringend was het verzoek aan Nehemia om samen te spreken en na te gaan wat er aan gedaan kon worden, zodat het werk te Jeruzalem kon doorgaan.

Nehemia! Kom, maak tijd voor een gesprek. Het is in uw belang. Wat kan de vijand mooi spreken! Vleidend, maar huichelachtig. Er zal steeds gewaakt en gebeden moeten worden, want de verzoeker zit niet stil. Nehemia doorzag de list. Had hij vier keer vriendelijk geantwoord en zich beroepen op het feit dat hij geen tijd had om te komen, nu was zijn antwoord kort en krachtig. Hij maakte duidelijk dat hij zijn tegenstanders doorzag en wist dat het gerucht verzinsels van Sanballat waren. Ten behoeve van de lezers van zijn gedenkschrift werd de opmerking toegevoegd, dat hij Sanballats brief hield voor bangmakerij, met als doel: verijdeling van het verdere werk. De stadsmuur mocht niet herbouwd worden.

Welk een gave had Nehemia ontvangen! Hij werd verlicht en geleid door de Heilige Geest. Die Geest geeft inzicht, doorzicht en voorzichtigheid in het handelen.

Wij kunnen de Heilige Geest niet missen, want er zijn allerlei verleidelijke geesten, visies en stromingen. De Heere zegt in Zijn Woord, hoe het zal zijn in de laatste periode van de wereld. Nu, in die tijd staan wij. Veel wordt gehoord, geleden en gezien. Welk een listige aanslagen worden er gepleegd! De satan werkt onder ons radicaal of als een engel des lichts. Hij komt met de bijbel onder de arm. Het anders lezen of verstaan is niet van de lucht. Wat kantelt er niet op alle terreinen! Grijpt het ons aan? Laten we niet menen dat het ons voorbijgaat. Overal

worden dijkgaten of scheuringen gezien. Het denken van heden dringt binnen en doet zijn werking. Er zij het gebed tot de Heere.

Zo was het bij Nehemia. Hij bleef werken, maar met het gebed tot de Heere. Kort en krachtig bad hij. Een schietgebed zouden we zeggen. Dit werd meer gehoord. Telkens lezen we van hem dat hij zomaar tussen alles door een gebed van enkele woorden opzond naar de troon van de Heere. En dat kan genoemd worden een echt, levend gebed, opkomend uit het hart. Ootmoedig, afhankelijk, maar gelovig. In alles, voor alles had hij de Heere nodig. Niets vermocht hij in eigen kracht. De hulp en de kracht van de Heere waren onmisbaar voor hem. Voor het werk dat hem riep en tegen zijn vijanden. Vijanden die alles in het werk stelden om het werk te verhinderen en elk middel aangripen om zijn handen slap te maken. Vandaar zijn dringend gebed: Nu dan, sterk mijn handen.

Nehemia was ook bevreesd voor zichzelf, want men kan op een bepaald moment toegeven en dat is zeer gevaarlijk. Dan is er de overwinning voor de vijand en de nederlaag van de mens. De Heere wordt daardoor niet verheerlijkt. Vandaar dat het gebed tot de Heere een S.O.S. was. Red in nood! Alleen kan ik niet verder. Deze houding spreekt van de vreze des Heeren. Met alles komt men voor het aangezicht van de Heere. Natuurlijke en geestelijke dingen worden voor Hem neergelegd. Een sterkte wordt het, dat het mag in en voor alle omstandigheden. Zelf is men machteloos, maar getrouw is de Heere, Die Zijn woord steeds wil bevestigen: "Ik help u, ook ondersteun Ik u met de rechterhand Mijner gerechtigheid".

Door die wetenschap kan men verder, al blijft de vijand fel en listig. De Heere laat niet varen het werk Zijner handen. In stilheid en vertrouwen mag de sterkte zijn.

Ds. M.C. Tanis

Hoe werd er gepreekt in de oude Christelijke Gereformeerde Kerk (1869-1892)? (9)

We hebben nu een aantal keren geluisterd naar een preek uit de jaren zeventig en tachtig uit de negentiende eeuw. Zo werd er gepreekt in de oude Christelijke Gereformeerde Kerk. Ik wil in een tweetal artikelen tenslotte met u het geheel nog eens overzien.

"Eene taak, welke dus waarlijk niet gering mag heeten..." - zo noemde ds. Eskes het preken. Hij slaakte deze verzoeking aan het begin van zijn preek over zondag 23 van de Heidelbergse Catechismus. Misschien zag hij er tegen op om zo'n fundamenteel en ingrijpend leerstuk onder woorden te moeten brengen. Preken is ook een bovenmenselijke taak. Het is de uitleg en de toepassing van de Heilige Schrift, het Woord van de heilige God Zelf. Het is het aan de harten leggen van wat de Heere tot zondaren zeggen wil. Het is de worsteling om het behoud van zondaren. Gericht op de opbouw van het Lichaam van Christus en op de eer des Heeren. Hoe zou een mens het kunnen... Maar desondanks werd er ook in die tijd gepreekt. En de Heere wrocht mede. Juist door de prediking - deze prediking! - is ons kerkelijk leven in die jaren gebouwd. Een innerlijk verdeeld kerkverband (de

Christelijk Afscheidenen) dat zich in 1869 verenigde met een andere groep gemeenten (de Kruisgemeenten) groeide in enkele jaren samen tot een kerk waarin de stokken lieflijkheid en samenbinding nadrukkelijk gevonden werden. Me dunkt dat het geheim daarvan vooral in de prediking te vinden is. Onder Gods zegen.

Als ik die prediking tot slot met een enkel woord probeer te typeren, dan noem ik haar allereerst: 'Bijbels gefundeerd'. De predikanten van toen waren niet academisch opgeleid. Behalve de ouders hadden ze hun opleiding merendeels ontvangen aan de Theologische School te Kampen. Binnen de voorhanden zijnde mogelijkheden ontvingen de studenten daar een op de praktijk van het ambt gerichte scholing. Beperkt was het wel. W.H. Gispen: "Wij predikten in die dagen kunstloos, maar poogden Schriftuurlijk te zijn, en wat we zeiden, met aanhalingen uit Gods Woord te bewijzen". Het doel? "Veel zielen te winnen voor Jezus en zo te arbeiden tot verheerlijking des Heeren". Daartoe worstelden ze om de Schrift te verstaan en bij hun hoorders te doen verstaan. Dus wel beperkt en 'kunstloos'. Maar

de eerbied voor het gezag van de Schriften en de verbondenheid aan de leer van Schrift en belijdenis stonden bovenaan. De grondslag voor kerk en prediking wisten ze in niets anders dan in het Woord des Heeren. In zijn synodepreek noemt dezelfde Gispén "de gemeente des levenden Gods: een pilaar en vastigheid der waarheid". Wat is daardoor haar roeping? "Zij heeft de ontzaglijke taak om de door God in Zijn Woord geopenbaarde waarheid te dragen en te bewaren". Geen andere leer mag verkondigd worden dan die naar de Schrift is! Vandaar ook zijn oproep aan de kerk van zijn dagen bij die waarheid te blijven. Wat is dan die leer der Schriften? In een enkel woord gezegd: vrije genade voor verloren zondaren, het werk van een drie-enig God voor een gevallen mensengeslacht - in verkiezing, verwerving en toepassing. Wie Christus voor een zondaar is, dat is heel dikwijls het thema van deze preken. Iemand als ds. J.W.A. Notten kan bijna geen einde vinden als hij dat in beelden wil uitstallen: "Jezus, de vrijstad hunner verbergung, Zijn volheid tegenover hunne ledigheid, Zijn genade tegenover hunnen schuld. Jezus, in elken nood onze vriend, in elk gevaar onze uitredder, in elke droefheid onze vreugde". In menige preek wordt dat ook aangegeven met uitdrukkingen als: Zijn dierbaarheid, Zijn gepastheid, Zijn beminnelijkheid en Zijn noodzakelijkheid. De weldaden in Christus beantwoorden volkomen aan de toestand en de behoefte van de arme zondaar die voor God niets heeft dan schuld en zonde.

Dat betekent wel dat er in deze preken veel aandacht is voor de toeëigening des heils. Veel aandacht voor het werk van de Heilige Geest in Zijn weg om zondaren te leiden tot de zaligheid in Christus en hen daarbij ook te bewaren. Daarom noem ik deze preken vervolgens ook: 'bevindelijk van inhoud'. Is dat een tegenstelling met het 'Bijbels gefundeerd-zijn'? Ik zou het eerder andersom willen zeggen: juist omdat deze predikers Schriftuurlijk wilden preken, preekten ze bevindelijk. Het gaat dan immers - als het Schriftuurlijke bevinding is! - niet zozeer om de ervaringen van mensen, maar allereerst om het werk van God de Heilige Geest! Menig keer klinkt de waarschuwing om toch niet te steunen op ervaringen en gestalten. Van Brummen: "De grondslag van de zaligheid is niet in de gestalten te vinden, maar

in de onveranderlijke Verbondsgod. Neem dan ook het licht en het duister waarin u leeft, niet tot maatstaf, maar zoek in donkere wegen de Heere als uw God te erkennen!" En Biesterveld: hij signaleert veel geklaag over geestelijke duisternis bij Gods kinderen. Hoe zou dat komen? "Zou het niet zijn doordat nog te veel de grond in iets anders gezocht wordt dan in de vastheid van Gods werk en van Zijn trouwverbond? Daarom: leef niet op uw gevoel, maar leer uit Gods genade te leven. Wacht op hem in het geloof, in alles hopen op Zijn Woord". Maar dat betekent niet dat daarom de weg die de Heere met Zijn kinderen gaat, in de prediking onaangeroerd moet blijven. Nee, ook dat behoort tot Gods openbaring die verkondigd moet worden. Aandacht is er in deze preken dan ook voor het zogenaamde doorgaande werk van de Heilige Geest in het leven van Gods kinderen. De ontdekking aan het zondige bestaan van de mens is niet een eenmalige aangelegenheid.

Daarom moet de toevlucht tot Christus telkens weer genomen worden. Ds. Notten wijst ergens op de vergeetachtigheid van Gods kinderen. "Dit is hun ellende, dat zij gedurig vergeten dat alleen Christus hun zaligheid is. Ze vergeten dat ze alleen en geheel op genade moeten drijven. Steeds weer keren ze tot eigen hulp terug. En zo verloochenen ze in de beoefening dat hun zaligheid in geen anderen is". En ds. Broekhuizen zegt in dit zelfde verband dat "God daartoe scherpelijk hun Zijn wet laat prediken, opdat ze des te begeriger zijn om de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken en God bidden om de genade van de heiligmaking".

Tot slot de derde en laatste typering. Juist omdat deze preken zo bijbels gefundeerd en zo bevindelijk van inhoud zijn, zijn ze ook 'pastoraal onderscheidend'. Maar daarover Deo volente in het slotartikel.

JMJ K

Christopher Love (5 – slot)

De laatste toespraak

De terechtstelling vond plaats vrijdagmiddag 22 augustus 1651. Love beklom het schavot met grote moed en vastberadenheid. Love kreeg toestemming een toespraak te houden en een gebed uit te spreken. Hij sprak ondermeer deze woorden: "Ik denk dat ik God tot mij hoor zeggen, zoals Hij tegen Mozes zei: 'Klim op de berg Nebo en sterf aldaar.' Zo zegt Hij tegen mij: 'Klim op Tower Hill en sterf aldaar.'" Love betuigde in zijn toespraak onschuldig te zijn aan een samenzwering tegen de staat net zoals Jeremia daar ook niet schuldig aan stond. Love sprak uit een dubbele ruil te gaan doen: Een preekstoel voor een schavot en een schavot voor een troon. Ook zou de menigte op Tower Hill met een gezelschap van engelen op de heilige berg Sion verwisseld worden en een wacht van soldaten voor een wacht van engelen. "Dit schavot is de beste preekstoel waar ik ooit gepreikt heb. Op mijn preekstoel in de kerk maakte God door Zijn genade, van mij een instrument die anderen naar de hemel bracht, maar op deze preekstoel zal Hij mij naar de hemel brengen."

In zijn toespraak weerlegde Love diverse valse beschuldigingen. Men beschuldigde hem van samenzwering tegen de staat, van afpersing, van onkuisheid, van moord. Allemaal onte-

rechte beschuldigingen. Love sprak de stad Londen en haar inwoners eerlijk aan. Hij vreesde dat er slechtere predikanten zouden komen. Love riep op tot onderwerping aan de kerkelijke regering. Hij waarschuwde tegen nieuwe leerstukken. Hij noemde nieuw licht oude duisternis, oude ketterijen in een nieuw kleed. Hij riep op tot het beklagen van zoveel predikanten die uit de stad waren weggenomen. Hij waarschuwde voor oorlog voeren tegen het Schotse volk. Ook tot de predikanten van de stad Londen sprak hij ernstige woorden. Ook zijn eigen gemeente heeft hij toegesproken. In zijn laatste toespraak rechtvaardigde hij God en veroordeelde zichzelf. "Ik zal mogelijk meer nut doen door mijn dood dan door mijn leven, en ik zal God meer verheerlijken door op een schavot te sterven dan ik gedaan zou hebben als ik aan een ziekte op mijn bed was gestorven." Eerlijk zei hij de eerste veertien jaren van zijn leven geen preek te hebben gehoord en dat hij in het vijftiende jaar van zijn leven bekeerd werd en daarna twintig jaren bewaard werd door God. Hij sprak de volgende woorden: "Ik heb liever voor verdrukking gekozen dan voor de zonde en daarom: welkom schavot en welkom bijl en welkom blok en welkom dood en welkom alles, omdat het mij zal zenden naar het huis van mijn

Vader." Love werd wonderlijk gestrekt. Vroeger had hij meer vrees voor het uittrekken van een tand dan nu voor het afhakken van zijn hoofd. Toen de vrees voor de dood er was, was de dood niet dichtbij. Nu de dood dichtbij was, was de vrees voor de dood ver weg. Mensen konden wel uit de wereld stoten, maar niet uit de hemel sluiten. Love besloot zijn toespraak me het citeren van 2 Timotheüs 4:6 en 7 "Want ik word nu tot een drankoffer geofferd, en de tijd mijner ontbinding is aanstaande. Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden; voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, en niet alleen voor mij, maar voor allen die de verschijning van onze Heere Jezus Christus liefgehad hebben." Love voegde er deze woorden aan toe: "door Wiens bloed, als mijn bloed vergoten ik verwacht vergeving der zonden en het eeuwige leven. De Heere zegene u allen."

Het laatste gebed

Voor zijn terechtstelling sprak Love een kort gebed uit waarin Hij God rechtvaardigde. Love werd weggenomen uit het land der levenden, maar niet uit het boek des levens. Love begeerde God te verheerlijken op de aarde en vroeg om verheerlijkt te worden in de hemel. Hij bad ook voor zijn medebroeder die ook de dood zou sterven en voor de kerken. Het ontroerende gebed werd besloten met deze woorden: "Nu, Heere, in Uw handen vertrouw ik mijn ziel toe; en al ziet Uw knecht niet zoals Stefanus de hemel opend, laat toch de hemel voor hem open zijn. En al mag hij op het schavot de Zoon des mensen niet zien staan ter rechterhand Gods, laat hem toch komen tot het heerlijke lichaam van Jezus Christus, en laat hem toch op dit uur een wezenlijk gezicht hebben van het heerlijke lichaam van zijn Heiland. Heere Jezus, ontvang mijn geest en, Heere Jezus, sta mij bij. Help uw stervende dienstknecht, die in zijn leven getracht heeft U trouw te blijven. Heere, hoor, vergeef al zijn zwakheden, was zijn ongerechtigheid af door het bloed van Christus, wis de schuld van zijn persoon uit en ontvang hem zuiver en vlekkeloos en schuldeloos voor U in liefde. En dit alles smeken wij u om Jezus' wil. Amen, ja, amen."

Terechtgesteld

Love dankte de opperrechter voor zijn hartelijkheid en spoorde de beul aan te

doen wat hij doen moest. Hij sprak tot predikanten en andere vrienden: "De Heere zij met u allen." Toen knielde hij neer en bad een kort persoonlijk gebed. De Heere gaf hem deze woorden te spreken: "God zij gezegend, ik ben vol vreugde en vrede in het geloof. Ik ga liggen met een wereld van troost, alsof ik in mijn bed ging liggen. Mijn bed is slechts een korte slaap en deze dood is een lange slaap, waar ik zal rusten in Abrahams schoot en in de omhelzingen van de Heere Jezus." Love legde een rode sjaal op het blok. Met een slag werd het hoofd van zijn lichaam gescheiden. Tot op het moment van de terechtstelling was de lucht helder en onbewolkt. Maar direct na de dood van Love brak er een vreselijke onweersbui los die de hele avond tot aan de volgende morgen duurde. Dit werd beschouwd als een teken van Gods toorn over datgene wat was voorgevallen. Love mocht sterven in het geloof dat hij de zaligheid zou ontvangen. Hij mocht God volmaakt en eeuwig gaan grootmaken.

Begrafenis

Love werd op 25 augustus 1651 in stilte begraven. Thomas Manton hield de lijkrede. Deze had ook bij hem gestaan op de dag dat hij onthoofd werd. De tekst was 1 Cor. 15:57 "Maar Gode zij dank, Die ons de overwinning geeft

door onze Heere Jezus Christus." In de preek kwam naar voren dat de dood een verlossing is voor Gods kinderen. Het is de begrafenis van hun zonden, tekortkomingen en zwakheden. Dertien dagen na de dood van Love schonk Mary Love het leven aan haar vijfde kind, een zoon. Dit kind werd slechts zeven maanden. Mary Love schreef in haar memoires over haar man: "Hij leefde teveel in de hemel om lang buiten de hemel te blijven." Al in 1652 werden er zestien preken van Love uitgegeven, die ik ook zelf in mijn bezit heb. Dit waren de laatste preken die Love had uitgesproken. De eerste vijf preken handelen over 1 Koningen 14:13, de tien volgende preken over 2 Timotheüs 2:1, de laatste preek over Job 30:23. In Nederland verscheen in 1659 "Alle de Theologische Wercken van den Hooggeleerden Mr. Christophorus Love." Het gaat in zijn preken niet over staatszaken, maar over zielszaken. Veel heeft Love mogen nalaten. De eeuwen door hebben zijn preken een grote plaats ingenomen in de harten van Gods kinderen en heeft de Heere er gebruik van willen maken tot onderwijs. Zo heeft Love gesproken nadat hij gestorven is. Moge de Heere ook in onze tijd de lezing van de preken van Love nog zegenen.

Ds. A. van Heteren

Voor de jeugd

Voordat we verder gaan, kijken we even terug. We hebben jullie meegenomen de heilsweg op. De weg waarlangs de Heilige Geest zondaren leidt naar de eeuwige zaligheid. Deze weg begint bij de roeping en wedergeboorte, dan ontvang je bekering en geloof. Nu komen we bij de behandeling van de rechtvaardiging van de zondaar. Wat is dat? Dat je als zondaar door de Hemelse Rechter vrijgesproken wordt van schuld en recht krijgt op het eeuwige leven. Dit alles ontvangt de zondaar door het geloof in Christus. Ik kan best begrijpen dat je hier eerst eens diep over nadenken moet. Als je hier serieus mee bezig bent, dan kunnen er allerlei vragen bij je boven komen, zoals: 'Wat ervaar je dan?' 'Heeft elk kind van God dezelfde geloofservaring?' 'Is de rechtvaardiging, slechts één moment in iemands leven of krijgt een mens er vaker mee te maken in zijn leven?' Misschien ben je 17, 18 jaar en voel je dat je bekeerd moet worden, dan kan de rechtvaardiging

op je afkomen als iets waar je voor je beleving nog lang niet aan toe bent. Misschien heb je na de behandeling van het geloof, gedacht: 'Als ik mij niet bedrieg, mogen er toch zwakke uitingen van geloof zijn in mijn leven.' Nu echter de vraag op je af komt: 'Ben je gerechtvaardigd voor God?' Kan satan zeggen: 'Dat mis je nog, dus het is niks met je.' Daarom is het belangrijk om het licht van Gods Woord erbij te houden.

Wie rechtvaardigt de zondaar?

Dat doet God. Als we onszelf rechtvaardigen (dus vrijspreken van schuld), dan heeft dat geen enkele waarde.

We lezen in Romeinen 8:33 'Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het, Die rechtvaardig maakt.' Het gaat in de rechtvaardiging erom hoe God over ons denkt. Zijn we in Zijn heilig oog rechtvaardig of onrechtvaardig. Hij is onze Rechter. Elk mens zal voor Hem

rekenschap af moeten leggen van alle daden en gedachten. Heb je daar al over nagedacht? Hij weet alles van jou. Alles heeft Hij in Zijn boek opgeschreven. Je zult een keer voor Hem moeten verschijnen.

Je kunt denken dat dit nog wel een poosje uitgesteld zal worden of dat het allemaal wel meevalt, maar Gods Woord leert ons dat we als een zondaar voor Gods rechtvaardig oordeel geplaatst zullen worden. Beeld je het eens in; Je staat voor Gods majesteit en heiligheid, Hij is de Rechter. Voel je dat jouw geweten onrustig gaat worden. Niemand van ons zal onschuldig zijn voor dat gericht. Toch zullen er mensen zijn die door God onschuldig verklaard worden. Dat zijn zondaren die door het geloof verbonden zijn aan de Rechtvaardige, dat is de Heere Jezus Christus. Christus is gegeven tot rechtvaardiging (1 Kor. 1:30). Hoe rechtvaardigt God? Volkomen! Als we door het geloof één zijn met Christus, vindt Hij geen schuld meer in ons zondaren.

Hoe wordt je gerechtvaardigd?

Door het geloof. Daar heb ik in de vorige artikelen uitgebreid over geschreven. Ik wil nu ingaan op de vraag: Hoe beleef je de rechtvaardiging? Beleef iedereen dat op dezelfde manier? Hoe kun je de troost van de rechtvaardiging genieten?

Vragen, waar je mee kunt worstelen, als je nog maar net op de weg der zaligheid geplaatst bent. Toch kunnen er later ook weer kruispunten in je leven komen, dat de vraag krachtig op je afkomt: 'Ben ik wel rechtvaardig voor God?' In zondag 23 kun je lezen hoe iemand de rechtvaardiging belijdt en beleeft. Vooral vraag en antwoord 60 gaat hier op in.

Misschien heb je als belijdeniscatechisant deze vraag uit je hoofd moeten leren. Denk er eens goed over na en vraag je eens af: 'Wat heb ik daarvan ervaren in mijn leven?' Denk niet dat dit iets is van iemand, die al jaren een kind van God is en dan na een aantal jaren een keer toe komt aan de vraag: 'Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?' Het is juist de vraag, die de Heilige Geest gebruikt om een onbekeerde zorgeloze zondaar wakker te schudden en te plaatsen voor Gods oordeel.

Zo heeft Maarten Luther zichzelf twintig jaar lang afgemarteld om antwoord te krijgen op de vraag: 'Hoe zul je rechtvaardig verschijnen voor God?' Als hij terugkijkt op die tijd, zegt hij: "O als ik het klooster inga, zo

dacht ik, en met de kap en pij God ga dienen, zal Hij mij belonen en welkom heten." "God moest aanschouwen hoe ik de orde van het klooster hield en een zo streng mogelijk leven leidde." Zo probeerde hij rechtvaardig te worden voor God.

Als hij het later beoordeelt, dan heeft hij het niet over de eerste 'ritselingen van het nieuwe leven', maar hij zegt: "Het was allemaal afgoderij., omdat ik Christus niet kende." Wel kunnen we stellen dat de blijvende onrust in zijn leven Gods leiding is geweest. Gelukkig is de mens. die geen rust krijgt in zijn eigengerechtigheid en steeds meer en meer gaat zien dat hij niets heeft om voor God te kunnen bestaan. God de Heilige Geest hield Luther ook onrustig. Telkens werd hij aangevochten met één en dezelfde gedachte, nl. "dat hij nooit vroom genoeg was en de volmaaktheid niet bereikte."

Met schrik dacht hij aan de jongste dag, het gaf hem een gevoel van verlorenheid voor God. Soms wees zijn biechtvader Von Staupitz hem op Christus, maar altijd moest hij het weer zelf aanvullen met de werken van de wet. Totdat.....hij ermee vastliep. Gods Geest liet Luther dood lopen op de weg van zijn eigen werkheiligheid en toen ging de deur van het Evangelie voor hem open. Ik laat het Luther zelf vertellen: "Toen ik echter in mijn toren, in mijn kamertje nadacht over de woorden (Rom.1:17): 'De rechtvaardige zal uit het geloof leven' en over de gerechtigheid Gods, dacht ik plotseling; wanneer wij als rechtvaardigen uit het geloof moeten leven en wanneer de gerechtigheid Gods, aan een ieder die gelooft tot heil strekt, zo zal zij niet onze verdienste, maar barmhartigheid van God zijn. Zo werd mijn geest opgericht, want de gerechtigheid Gods bestaat daarin dat wij door Christus gerechtvaardigd en verlost worden." Toen begon voor Luther het leven des geloofs. Het geloof, waardoor een zondaar rechtvaardig is voor God.

De volgende keer hoop ik verder te gaan met dit onderwerp. Ik hoop dat ik het eenvoudig genoeg doe. Is Luthers worsteling, ook jouw strijd?

Ontvang de hartelijke groeten van jullie vriend,

Ds. K. Visser

Deputaten "Pastoraat in de gezondheidszorg" van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Deputaten 'Pastoraat in de gezondheidszorg' vragen om aandacht voor mensen met een verstandelijke handicap en hun plaats in de gemeente.

In het afgelopen jaar zijn Deputaten begonnen aan een bezinningsronde over de plaats, die gemeenteleden met een verstandelijke handicap zouden kunnen innemen binnen de kerkelijke gemeente. Er werden enkele toerusting- en bezinningsavonden georganiseerd en de ervaringen, die opgedaan zijn tijdens deze avonden willen Deputaten graag delen met ieder lid van onze kerken.

Inmiddels is een Handreiking samengesteld met als titel: 'Kerken en mensen met een verstandelijke handicap'.

Dit seizoen zal opnieuw een aantal bezinningsavonden georganiseerd worden in classicaal verband. Deze avonden zijn bedoeld voor ambtsdragers, maar ook anderen zijn hartelijk welkom zoals verstandelijk gehandicapte mensen zelf, hun ouders en mensen die werken in de zorg voor verstandelijk gehandicapte mensen of er anderszins mee te maken hebben.

Verspreid over ons land vinden bezinningsavonden plaats in Goes, Bennekom, Apeldoorn, Sassenheim en Sliedrecht.

Voor de classis Middelburg wordt deze avond gehouden op donderdag 11 oktober 2000, vanaf 19.30 uur in de Chr. Geref. Kerk te Goes, Maranathakerk, Bergweg 43 a, tel. 0118-213347. En voor de classis Utrecht en Amersfoort wordt deze avond gehouden op donderdag 16 november 2000, vanaf 19.30 uur in de Chr. Geref. Sions Kerk te Bennekom, Beatrixlaan 4, tel. 0318-416088.

Het programma van de avond ziet er als volgt uit:

- 19.30 uur welkom met koffie
 19.30 uur meditatieve opening
 19.55 uur algemene mededelingen
 20.00 uur gesprek met ouders van en mensen met een verstandelijke handicap door Ds. Slofstra
 Pauze
 21.15 uur algemene bespreking onder leiding van dhr. G. van Brenk
 21.45 uur evaluatie
 22.00 uur sluiting

De leiding van de avonden zal in handen zijn van de eerste voorzitter van Deputaten dhr. G. van Brenk, wethouder te Zeist. Het inhoudelijke deel van de avonden wordt verzorgd door de tweede voorzitter van Deputaten Ds. E.E. Slofstra, geestelijk verzorger van een groot zorgcentrum voor mensen met een verstandelijke handicap te Woordwijk.

beaag ontvangen we een opgave van deelnemers. Deze opgave kan gezonden worden naar: Mw. M. de Graaf-Floor, Cattenbroekerdijk 13, 3446 HA Woerden. Tel. 0348-482911, e-mail: 3.graaf@wxs.nl

Bij haar kunnen gratis exemplaren van bovengenoemde Handreiking worden aangevraagd. Voor verdere informatie kunt u zich wenden tot dit adres.

Namens Deputaten 'Pastoraat in de gezondheidszorg' van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, M. de Graaf-Floor.

Congres Nadere Reformatie 2000: De Nadere Reformatie in de regionale geschiedenis

De Stichting Studie der Nadere Reformatie organiseert op 7 oktober a.s. een congres over de Nadere Reformatie in de regionale geschiedenis. De Nadere Reformatie als Nederlands gereformeerde vroomheidbeweging leent zich bij uitstek voor regionaal historisch onderzoek. De gewesten Zeeland en Friesland spelen zelfs een opvallende rol in dit onderzoek. Twee kenners van regionale geschiedenis leiden het dagthema in: H. Uil, streekarchivaris van Schouwen-Duiveland, bespreekt de Nadere Reformatie in Zeeland en prof. dr. Ph.H. Breuker handelt over de

*Hij verkrikt mijn ziel;
 Hij leidt mij in het spoor der gerechtigheid,
 om Zijns Naams wil.
 Psalm 23:3*

Met diepte ontroering geven wij u kennis van het heengaan van onze geliefde en gewaardeerde jeugdwerkadviser

PIET VERSLUIS

Wij zijn dankbaar dat hij met liefde, bewogenheid en ijver zijn werk als jeugdwerkadviser drieënhalfjaar heeft kunnen uitvoeren en onze organisatie heeft uitgebouwd.

Altijd weer zocht hij naar wegen en middelen om het Woord van de Heere zo dicht mogelijk bij de harten van de jongeren te brengen, opdat zij de Christus der Schriften mochten leren kennen.

Moge zijn werk, in afhankelijkheid gedaan, vrucht voortbrengen voor de jongeren van de gemeenten.

Sterke de Heere zijn vrouw Betty en de kinderen Arie, Aline, Alwin, Elsbeth, Teus en Wim in deze moeilijke dagen. Hij doe hen bij de voortduur ervaren: "Ik, Ik ben het die u troost".

Landelijk Contact Jeugdverenigingen Christelijke Gereformeerde Kerk (LCJ)
 Namens het bestuur,

C. van Vianen (voorzitter)
 J.J. de Geus (secretaris)
 Maarten van Middelkoop (jeugdwerkadviser)

Middelharnis, juli 2000

*'k Heb and'ren al de rechten van Uw mond
 Met lust verteld, hen vlijtig onderwezen.
 Uit al den schat van 't grote wereldronde
 Is nooit de vreugd in mijn gemoed gerezen,
 Die 'k steeds in Uw getuigenissen vond,
 Door mij betracht, en and'ren aangeprezen
 (Psalm 119:7)*

Met grote verslagenheid geven wij u kennis van het overlijden van onze jeugdwerkadviser

PIET VERSLUIS

Wij denken met dankbaarheid terug aan de stimulerende wijze waarop hij zijn werk binnen onze commissies verrichtte.

Betty en de kinderen wensen wij de onmisbare steun van de Heere toe.

Commissie Audio-visie LCJ
 Commissie Bijbelstudieconferentie LCJ
 Commissie Financiële zaken LCJ
 Commissie Handreiking +16 LCJ
 Commissie Handreiking -16 LCJ
 Commissie Jaarboek LCJ
 Commissie Jeugdappèl LCJ
 Commissie Kadervorming LCJ
 Commissie Landelijke Actie LCJ

Juli 2000

Nadere Reformatie in Friesland. De Engelse onderzoekster mw. dr. Annemie Godbehere, ooit rooms gelovige, die het katholieke geloof in gereformeerde versie ontdekte, zal verslag uitbrengen van de betekenis die Willem Teellinck heeft voor haar religieuze en wetenschappelijke leven. Aan het eind van het congres staat al het voorgaande ter discussie!

Aanvang: 9.45 uur, sluiting 15.00 uur. Plaats: Christelijke Hogeschool 'De Driestar', Burgemeester Jamessingel 2 te Gouda. Inschrijving vóór 5 september a.s. door storting van f 25,-. Dit bedrag (inclusief koffie en lunchmaaltijd) op postbankrekening 5352562 of bankrekening 25.14.87.458, beide ten name van Stichting Studie der Nadere Reformatie te Bilthoven.

Boekbesprekingen

Ds. H. van den Belt, **Waarom ben jij gedoopt?** 109 blz., f. 22,50, Uitgeverij Groen- Heerenveen. Deze paperback verscheen in een reeks bestemd voor jongeren in de leeftijd van 16 tot 21 jaar. De auteur is hervormd predikant. Er staan veel goede dingen in dit boekje. De kinderdoop wordt verdedigd tegenover evangelische bewegingen met een baptistische inslag. God staat centraal en niet de mens. Maar bij het doornemen van dit boek heb ik ook vraagtekens geplaatst. Zo lees ik om enkele passages te noemen op blz. 21 over het werk van Christus: "Alles wat Hij gedaan heeft, heeft Hij voor ons gedaan en alles wat wij gedaan hebben, heeft Hij voor Zijn rekening genomen." Dan komt de vraag op: Wie zijn die "ons"? Op dezelfde bladzijde lees ik over onze schuld, onze zonden, onze vloek en onze dood. "Dat alles om ons de vergeving van zonden en het eeuwige leven te geven." Dan rijst toch de vraag wie dit betreft. En op de laatste bladzijde lees ik: "Waarom ben jij gedoopt? Omdat je er een van Hem bent." Dan komt de vraag op wat de reikwijdte van zo'n opmerking is, wat ermee bedoeld wordt, of dit niet heel gemakkelijk verkeerd kan worden uitgelegd. Onzes inziens is het jammer dat niet duidelijk gesproken wordt over tweerlei kinderen des verbonds. Kritisch kennis nemen van de inhoud van dit boek kan evenwel winst afwerpen.

Brood uit de hemel, Kernwoorden van het geloof deel 1, onder redactie van Drs. Henk Hagoort, 143 blz.

Hetzij wij leven, hetzij wij sterven, wij zijn des Heeren

Deputaten Kerkjeugd en Onderwijs laten u weten diep geschokt te zijn door het bericht dat sinds 18 juli 2000

PIET VERSLUIS

jeugdwerkadviser van het LCJ vermist is.

We leven mee met zijn gezin en familie voor wie dit heel ingrijpend is.

We beseffen dat dit een groot verlies is voor het LCJ.

De kerken moeten in hem iemand missen die van betekenis was voor het hele jeugdwerk. Hij had hart voor jongeren. Hij was met en voor hen bezig om hen vertrouwd te maken met de Heere en Zijn dienst. Dat deed hij ook in de contacten met deputaten. Dat is nu voorbij. Het is moeilijk te geloven, maar hij is niet meer onder ons.

We hoeven echter niet te treuren als hen die geen hoop hebben. Dat geldt bovenal voor de zijnen. De Heere trooste hen.

Namens deputaten Kerkjeugd en Onderwijs.

ds. D. Visser, voorzitter

ds. J. v. Langevelde, secretaris

f 22,50 Uitgeverij Voorhoeve-Kampen. Het christendom heeft veel bekende woorden, maar het is de vraag in hoeverre de betekenis van deze woorden wordt gekend. Een aantal bekende theologen en predikanten (uit een toch wel vrij brede kring, bv. een predikant van de pinkstergemeenten) licht de volgende woorden toe: Geloof, hoop, liefde, genade, verkiezing, verzoening, verlossing, gebed, discipelschap, gemeenschap, getuigen en vrijheid. Elk hoofdstukje eindigt met een aantal gespreksvragen en enige literaturopgave. Het boekje biedt zeker stof om over de behandelde woorden na te denken.

Ds. M.A. Mieras, **De Heidelbergse Catechismus**, 579 blz., f 75,-, Uitgeverij De Groot-Goudriaan - Kampen.

De auteur heeft vele jaren (bijna 37) in Krimpen a/d IJssel mogen dienen als predikant van de Oud Gereformeerde Gemeente. In 1981 is hij overleden. De preken zijn eenvoudig, schriftuurlijk en praktisch. Op de hem eigen wijze heeft hij de catechismus mogen prediken. De neerslag daarvan vinden we in dit keurig uitgevoerde boek.

Dr. Adolf Zahn, **Leefde Luther nog maar!** 61 blz., f 14,95, Uitgeverij Hardeman - Ede.

De titel van dit boekje is ontleend aan een brief van Calvijn die hij schreef naar aanleiding van de onverzoonlijke houding van de Lutherse in de avond-

maalstwist. Calvijn achtte Luther zeer hoog. In dit boekje wordt vanuit de geschriften en brieven van Calvijn zijn beeld van Luther geschetst. Ook de enige brief die Calvijn aan Luther heeft geschreven is opgenomen. De aanspraak van deze brief luidt: "Aan de uitnemende herder van de christelijke gemeente, doctor Maarten Luther, mijn hooggeëerde vader." In 1883 verscheen dit boekje voor het eerst, het 400e jaar na de geboorte van Luther, onder de titel: "Calvins Urteile über Luther." Ds. L.H. Oosten schreef een voorwoord. Wat Dr. Zahn schreef heeft voor ons ook nog betekenis en is goed leesbaar. Achterin is een naamregister opgenomen.

Zoek bij
ons

uw Bijbel of
boek

Verzending of
bezorging mogelijk

Bel 0184 - 412461

Thorbeckelaan 15
3362 BL Sliedrecht